

indskrænkning af domstolens selvstændighed, men også det positive, at retten især i straffesager formåede at få mildnet de strenge strafferegler og at vinde gehør for mere nuancerede synspunkter.

I kapitel IV gennemgås rettergangsreglerne, de gamle og deres aflødere, problemerne i forbindelse med bevisvurderingen, voteringen o. a. Under afsnittet om retsprotokollen fortælles om den retshistorisk værdifulde, såkaldte *codex rationum*, hvori dommernes vota opbevaredes. Indtil 1656 var den hemmelig, og den tabte helt sin betydning i 1682, da der indførtes motiveringspligt.

Kapitel V hedder »Sammanfattande återblick«. Her gives svaret på spørgsmålet, om Svea hovrätt var en bloddomstol. Det var den efter Jägerskiölds mening ikke, tværtimod kæmpede den for humanitet og tolerance og på trods af vekslende politiske forhold for retsordenens objektivitet.

Det er lykkedes Jägerskiöld på en særdeles læseværdig måde at beskrive hovrättens udvikling i en vigtig periode både i rigets og dens egen historie. Han har meget levende skildret domstolens betydning for retsdannelsen, og han slutter af med et afsnit, hvori han tager det for en retshistoriker utraditionelle, men såre interessante skridt at sætte domstolen ind i dens samfundspolitiske sammenhæng.

Den tredje afhandling i festskriftet er forfattet af stadsantikvar, fil. dr. Tord O:son Nordberg. Han kalder sit bidrag »Hovrättens ämbetslokaler« (54 sider med noter og illustrationer). I den første tid efter oprettelsen boede hovrätten på Stockholm Slott, men på grund af ildebrande og andre ubehageligheder flyttede den i mange år omkring i de store stockholmske palæer og huse. Nordberg giver en detailleret og interessevækkende beskrivelse af disse bygninger, deres forhistorie og indretning under henvisning til et stort illustrationsmateriale. I 1756 flyttede Svea hovrätt ind i det nyindrettede Kungshuset på Riddarholmen, det gamle Wrangelske palæ, hvor hovrätten har sæde den dag i dag. Nordberg fører i modsætning til de to andre forfattere af festskriftet sit arbejde frem til 1940'erne.

INGER SKYUM-NIELSEN, f. DÜBECK

Viborg Landstings Dombøger 1616. Sagsreferater og domskonklusioner. Udgivet af Landsarkivet for Nørrejylland ved POUL RASMUSSEN. Landsarkivet for Nørrejylland, Viborg, 1965. X+390 sider. 18 kr.

De gamle dombøgers store værdi som historiske kilder fremgår ikke mindst af, at flere af vore udgiverselskaber forlængst er i gang med at udgive såvel tingbøger fra førsteinstans som selve rigsdomstolens protokoller. Hidtil har vi dog måttet savne landstingene i denne forbindelse, hvad der er såre beklageligt, dels fordi så få af rigets indbyggere overhovedet kom i berøring med rettertinget, dels fordi menigmands instans, herredstinget, overvejende beskæftigede sig med forholdsvis ligegyldige gælds- og »politisager«. Det må derfor hilses med glæde, at Landsarkivet for Nørrejylland omgås med planer om at udgive de ældste (vist en fem) landstingsdombøger fra spredte år mellem 1569 og 1612. For tiden efter 1616, fra hvilket år der for første gang foreligger bevarede bind fra samtlige tre (topografisk inndelte) dombogsrækker, har Landsarkivet desværre ikke anset

det for muligt at tilvejebringe en udgave efter de alment anerkendte principper, hvorfor man har påbegyndt udsendelsen af et duplikeret regestværk, hvis første bind omfatter dombøgerne fra 1616.

Selve indholdet er unægtelig af stor interesse. Ikke mindst trolddomssager er talrige (mon en væsentlig baggrund for trolddomsforordningen af 1617?), og specielt vedrørende de talrige nævn, f. ex. sandemænd og de lidet kendte kirkenævninger (der bl. a. svor om »kætteri«, dvs. blodskam m.m.), giver landstingets protokoller meget. Men skønt udgiveren synes at have udført sit arbejde med vanlig omhu og akkurate, er det et spørgsmål, om de valgte principper og denne »utraditionelle« udgivelsesform er heldig. Således bør det være et regestværks fortrin, at man hurtigt og pålideligt kan finde frem til sagens kerne og i givet fald se, om det til formålet er nødvendigt at gå videre til originalen, dvs. at der fordres tre ting: kortfattethed, præcision samt udførlige registre. I nærværende udgave har udgiveren højest prisværdigt søgt at få »alt væsentligt« med, hvorved et regestværks hovedfordel går tabt. Med hensyn til registrene er det en lidet heldig løsning, at bortset fra personer med fast tilnavn (for hvilke der findes et henvisningsregister), er kun personer, som *ikke* er stedfæstet i teksten, opført i et slags personregister, alle andre må findes i et topografisk anlagt hovedregister. Det er således ikke nok at kende navnet på en troldkone; man må på forhånd kende det stednavn, som landstingsskriveren forbinder hende med. Lige så lidt er der gjort forsøg på at identificere standspersoner; under Knud Gyldenstjerne henvises således til Hald len, Tiimgård, Vestervig len og Ågård, hvorefter benytteren selv må finde ud af, at de to første henvisninger gælder Knud Axelsen, de to sidste Knud Henriksen, samt glæde sig over, at Knud Predbjørnsen endnu er for ung til at optræde.

Langt mere betænkeligt er det dog, at udgaven på et enkelt punkt bryder overtvært med teksten og i stedet forsøger en »modernisering«. Som bekendt var det ikke landstingets opgave at foretage en fornyet prøvelse af en ved en underinstans sluttet sag, men i stedet at tage stilling til en klagers (gerne lig taberen ved førsteinstans) påstand om en konkret fejl i sagsbehandlingen, dvs. at den indstævnedes part ved landstinget normalt var en underrettsdommer eller et nævn (sandemænd o. lign.), der havde afsagt en for klageren ugunstig kendelse. Uden nærmere motivering (en sådan lader sig næppe heller give) har udgiveren i stedet for at referere tekstens indhold søgt at »rekonstruere«, hvem der vilde have været sagsparter, såfremt landstinget havde fulgt nugældende procedureregler! Ikke blot må benytterne af nærværende udgave således begynde med at forsøge tilbageslutning til, hvad der egentlig står i de originale protokoller; men det bliver kun muligt at følge parternes procedure i den udstrækning, den refereres i domskonklusionen, medens største delen af referatet optages af »Sittengeschichte« m. fl. ret uvæsentlige, omend ofte pittoreske detaljer. Endelig var det vel ikke urimeligt, om et sådant første bind havde været indledet af et par bemærkninger om selve landstinget, dets organisation, funktionærer, tid og sted m.m., herunder ikke mindst det særdeles væsentlige spørgsmål, hvorvidt der på denne tid foruden selve dombøgerne førtes andre protokoller, f. ex. skøde- og pantebøger o. lign.

TROELS DAHLERUP